

POŁU VALODA UN LITERATŪRA POLSKI JEZYK I LITERATURA

Vispārējās vidējās izglītības mācību priekšmeta programmas paraugs
Wzór programu nauczania dla szkoły średniej

Atbildīgā par izdevumu Tatjana Fomina

ISEC redakcija

Spis treści

Wstęp	2
Cel i zadania przedmiotu nauczania	3
Treści nauczania	4
Kolejność i czas realizacji materiału nauczania	8
Klasa 10	8
Klasa 11	20
Klasa 12	31
Metody oceniania osiągnięć ucznia	41
Przegląd środków i metod nauczania wykorzystywanych przy realizacji materiału nauczania	43
Środki nauczania	43
Metody nauczania	44

Wstęp

Program „Polski język i literatura” został opracowany zgodnie z wymogami Prawa o wykształceniu Republiki Łotewskiej oraz państwowego standardu „Język i literatura mniejszości narodowych” dla szkoły średniej i może być wykorzystywany w procesie nauczaniu na poziomie średnim ogólnym.

Program przeznaczony jest dla szkół realizujących program nauczania mniejszości narodowych w języku polskim i jest zaplanowany na okres trzech lat nauki.

Podany program nie jest dokumentem normatywnym, ma charakter zalecenia. Nauczyciel, korzystając z tego programu, może go korygować, biorąc pod uwagę warunki działania praktycznego. Na podstawie programu nauczyciel układa własny tematyczny plan pracy.

W programie zaznaczone są cele i zadania przedmiotu „Polski język i literatura”, obowiązkowe treści nauczania, wymagania do przyswajania treści, środki i metody nauczania wykorzystywane w nauce, jak również formy i metody oceniania.

Program rozwija treści nauczania języka polskiego i literatury nabyte przez ucznia w szkole podstawowej i gimnazjum.

Cel i zadania przedmiotu nauczania

Cel przedmiotu nauczania

Doskonalić kompetencje uczniów w dziedzinie znajomości języka ojczystego jako środka rozwoju duchowego i intelektualnego oraz samorealizacji osobowości w światowym, wielokulturowym społeczeństwie.

Zadania przedmiotu nauczania

Zachęcać do rozwoju umiejętności językowych, umiejętności rozumienia tekstu literackiego i zasad retoryki niezbędnych w procesie komunikacji.

Rozwijać umiejętności uczniów w zakresie poznawania stylowej i gatunkowej różnorodności literatury, rozumienia podstaw stylistyki i kultury używania języka dla twórczego rozwoju języka ojczystego w ramach diaspory.

Rozwijać potrzebę, zdolność i gotowość do udziału w dialogu międzykulturowym poprzez zrozumienie uniwersalnych zasad estetycznych konstytuujących teksty literackie.

Treści nauczania

Obowiązujące treści nauczanego przedmiotu	Klasa 10	Klasa 11	Klasa 12
Kompetencje komunikacyjne i językowe			
<p>Retoryka jako sztuka perswazji. Retoryczna organizacja tekstu. Podstawowe chwytorystyyczne. Wypowiedź językowa. Intencje komunikacyjne (ilokucja). Performatywna (stanowiąca) funkcja wypowiedzi.</p>	<p>Akt komunikacji. Werbalne i niewerbalne środki komunikacji. Oficjalność i nieoficjalność wypowiedzi. Językowe i pozajęzykowe środki wyrażania wartości. Perswazja i argumentacja. Typy i środki perswazji. Sztuka rozmowy, dyskusji, negocjacji, przemawiania, prowadzenia sporów.</p>	<p>Retoryczne użycie języka. Pojęcie aktu mowy. Pytanie i jego rola, rodzaje, cel, intencja. Sytuacja komunikacyjna a środki retoryczne. Retoryczne środki perswazji. Stosowność i skuteczność retoryczna. Wulgarność w języku.</p>	<p>Retoryczny aspekt wieloznaczności słowa i wypowiedzi. Ironia, sarkazm i rubaszność. Homonimia, wieloznaczność, znaczenia nieostre. Niejawność głównego sensu wypowiedzi i wnioskowanie. Językowe mechanizmy perswazji. Język reklamy i polityki. Ironia w tekstach literackich i publicystycznych. Intencje wypowiedzi.</p>
<p>Kultura języka i środki językowe. Język w środowisku kulturowym.</p>	<p>Język mówiony a język pisany. Odmiana oficjalna i nieoficjalna języka. Norma i błąd językowy. Rodzaje błędów językowych. Etykieta językowa.</p>	<p>Stylowe odmiany języka. Style indywidualne i funkcjonalne. Rodzaje stylów: potoczny, urzędowy, naukowy, publicystyczno-dziennikarski, artystyczny.</p>	<p>Etyka mówienia. Relatywizm w systemach wartości, w literaturze i kulturze. Uczciwość, agresja językowa, wulgarność. Wartości estetyczne: piękno-brzydota.</p>

Obowiązujące treści nauczanego przedmiotu	Klasa 10	Klasa 11	Klasa 12
			Środki perswazji i manipulacji językowej (język reklamy i mediów, zjawisko nowomowy).
<p>Rozumienie literatury i odbiór tekstów kultury.</p> <p>Kategorie estetyczne.</p> <p>Konwencjonalizm, epigonizm, oryginalność.</p> <p>Motyw artysty jako nauczyciela, kapłana, wieszczka, mędrca, błazna itp.</p>	<p>Artystyczna koncepcja świata i człowieka w literaturze i sztuce starożytnej, średniowiecznej, renesansowej, barokowej i oświeceniowej.</p> <p>Obraz autora w literaturze.</p> <p>Kategorie estetyczne – patos, tragizm, komizm, elementy groteski, ironii i parodii.</p> <p>Literatura parenetyczna, dydaktyczna i satyryczna.</p>	<p>Artystyczna koncepcja świata i człowieka w literaturze i sztuce romantycznej, pozytywistycznej i modernistycznej.</p> <p>Biografia pisarza (artysty) a jego twórczość.</p> <p>Etos walki, etos pracy, dekadentyzm.</p> <p>Kategorie estetyczne- ludowość, fantastyka, ironia.</p> <p>Literatura tendencyjna i koncepcja „sztuki dla sztuki”.</p>	<p>Artystyczna koncepcja świata i człowieka w literaturze i sztuce XX-lecia międzywojennego i współczesności.</p> <p>Biografia pisarza (artysty) a jego twórczość.</p> <p>Kategorie estetyczne – oniryzm, groteska, ironia.</p> <p>Literatura piękna i literatura faktu.</p> <p>Awangarda a postmodernizm.</p>
<p>Tradycja literacka.</p> <p>Przemiany gatunków.</p> <p>Konteksty macierzyste utworu.</p> <p>Dziedzictwo a tradycja literacka.</p> <p>Intertekstualność.</p>	<p>Rodzaje i gatunki literackie.</p> <p>Gatunki epickie – epos, przypowieść, chansons de geste, romans średniowieczny, nowela, bajka, satyra, poemat heroikomiczny, powieść oświeceniowa.</p> <p>Gatunki liryczne – oda, psalm, hymn, pieśń, epigramat, fraszka, tren, sonet.</p> <p>Gatunki dramatyczne – tragedia i komedia.</p>	<p>Struktura dzieła literackiego – czas, przestrzeń, narrator, bohater, fabuła, podmiot liryczny, sytuacja liryczna, monolog liryczny.</p> <p>Gatunki epickie – powieść poetycka, opowiadanie, powieść realistyczna, powieść modernistyczna.</p> <p>Gatunki dramatyczne – dramat romantyczny, dramat naturalistyczny, dramat symboliczny.</p>	<p>Realizm i kracjonizm w prozie XX-wieku – powieść psychologiczna, powieść groteskowa, parabola, antyutopia.</p> <p>Gatunki literatury faktu - pamiętnik, reportaż, wywiad, powieść dokumentalna.</p> <p>Dramat współczesny – dramat groteskowy, dramat absurdu.</p> <p>Różnorodność liryki – klasycyzm, awangarda, poezja lingwistyczna.</p>

Obowiązujące treści nauczanego przedmiotu	Klasa 10	Klasa 11	Klasa 12
		Typy liryki – liryka wyznania, , liryka zwrotu do adresata (liryka tyrtejska), liryka opisowa.	
Kompetencje socjokulturowe			
<p>Budowa języka.</p> <p>Polszczyzna a inne języki: relacje historyczne i typologiczne.</p> <p>Przekład i tłumaczenie.</p> <p>Miejsce języka w społeczeństwie.</p> <p>Kontakty międzyjęzykowe-zapóżyczenia.</p> <p>Spółeczeństwa jedno- i wielojęzyczne.</p>	<p>Język jako system znaków.</p> <p>Brzmieniowa warstwa języka i wypowiedzi.</p> <p>Miejsce języka w społeczeństwie.</p> <p>Pochodzenie języka polskiego na tle innych języków słowiańskich.</p> <p>Dzisiejsze języki europejskie.</p> <p>Podstawowe zmiany historyczne w polszczyźnie.</p> <p>Język polski jako język mniejszości narodowej na Łotwie.</p>	<p>Zasób leksykalny i frazeologiczny języka.</p> <p>Sposoby wzbogacania zasobu leksykalnego: konstrukcje słowotwórcze, zapóżyczenia, neologizmy, neosemantyzmy, związki frazeologiczne.</p> <p>Przyczyny i rodzaje zapóżyczeń.</p> <p>Budowa gramatyczna związków frazeologicznych.</p> <p>Spółeczne i terytorialne zróżnicowanie języka – język ogólny, dialekt, gwary.</p> <p>Stylizacja językowa i jej rodzaje-archaizacja, dialektyzacja, stylizacja środowiskowa.</p>	<p>Język jako zjawisko semiotyczne.</p> <p>Definicja języka, klasyfikacja znaków.</p> <p>Pojęcie znaku, jego funkcje i rodzaje.</p> <p>Funkcje języka.</p>
<p>Uczenie się języka i dialog kulturowy. Samokształcenie.</p> <p>Gatunki pisanej i mówionej odmiany języka.</p>	<p>Podstawowe gatunki wypowiedzi językowych – rozprawka, referat, artykuł publicystyczny.</p> <p>Redagowanie tekstów – CV, list motywacyjny, kwestionariusz, ankieta,</p>	<p>Redagowanie tekstów – rozprawka, felieton.</p> <p>Wartościowanie wypowiedzi językowych: środki językowe, środki stylistyczne, środki pozajęzykowe.</p>	<p>Redagowanie tekstów – recenzja, esej.</p> <p>Stylowa stosowność wypowiedzi wobec sytuacji komunikacyjnej.</p>

Obowiązujące treści nauczanego przedmiotu	Klasa 10	Klasa 11	Klasa 12
	formularz, plan, konspekt.		Spójność tekstu.
<p>Proces historycznoliteracki i jego odzwierciedlenie w literaturze.</p> <p>Tematy, motywy, wątki,</p> <p>Toposy, np. ogrodu, raju, arkadii.</p>	<p>Okresy i prądy literackie: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, klasycyzm, sentymentalizm.</p> <p>Biblijne i mitologiczne motywy i toposy.</p>	<p>Okresy i prądy literackie: romantyzm, pozytywizm, realizm, naturalizm, symbolizm, modernizm.</p> <p>Literackie związki i wpływy.</p>	<p>Okresy i prądy literackie: XX-lecie międzywojenne, awangarda, współczesność, postmodernizm.</p> <p>Literatura polska w kontekście literatury i kultury światowej.</p>
<p>Pojęcie kultury.</p> <p>Kulturowe konteksty literatury.</p> <p>Różne formy przekazu utworów literackich.</p> <p>Obiegi kultury: kultura "niska" i kultura "wysoka".</p> <p>Wartości estetyczne i filozoficzne.</p> <p>Nurty filozoficzne związane z omawianą tradycją literacką.</p> <p>Wartości uniwersalne.</p>	<p>Literatura w kontekście historycznym, religijnym, artystycznym i filozoficznym epoki - najważniejsze wydarzenia i kierunki artystyczne (klasycyzm i gotyk), antropocentryzm i teocentryzm.</p> <p>Filozofia a religia, metafizyka, mistyka.</p> <p>Ustne, ikoniczne i drukowane formy przekazu literatury.</p> <p>Literatura i europejska tożsamość – źródła kultury śródziemnomorskiej, uniwersalizm kultury średniowiecza, renesansowy humanizm, barok jako epoka konfliktów i kontrastów, racjonalizm epoki oświecenia.</p> <p>Odwołania do omawianych epok w kulturze współczesnej.</p>	<p>Literatura w kontekście historycznym, artystycznym i filozoficznym epoki – najważniejsze wydarzenia XIX i początku XX wieku, główne kierunki artystyczne (sentymentalizm, realizm, naturalizm, impresjonizm, symbolizm, ekspresjonizm) i filozoficzne (irracjonalizm, scjentyzm, intuicjonizm).</p> <p>Literatura i europejska tożsamość – narodowy i europejski charakter polskiego romantyzmu, pozytywizmu i modernizmu.</p> <p>Trwałość i obecność tradycji romantycznej, pozytywistycznej i modernistycznej w kulturze współczesnej.</p>	<p>Literatura w kontekście historycznym, artystycznym i filozoficznym epoki – najważniejsze wydarzenia historyczne XX wieku, główne kierunki artystyczne (kubizm, futurizm, surrealizm, abstrakcjonizm, konceptualizm) i filozoficzne (psychoanaliza, behawioryzm, egzystencjalizm).</p> <p>Literatura i europejska tożsamość – rola awangardy w literaturze i kulturze XX wieku.</p> <p>Antytotalitarny charakter polskiej i europejskiej literatury XX wieku.</p> <p>Kultura wysoka a kultura masowa.</p> <p>Akustyczne, filmowe i audiowizualne formy przekazu literatury.</p>

Kolejność i czas realizacji materiału nauczania

Klasa 10

1. Historia języka polskiego (10% czasu nauczania)

- 1.1. język staropolski w dobie przedpiśmiennej;
- 1.2. język staropolski w dobie chrystianizacji;
- 1.3. zmiany w języku;
- 1.4. związki frazeologiczne w języku.

Planowane rezultaty

Kompetencje komunikacyjne i językowe	Kompetencje socjokulturowe
<p>Wskazuje różne źródła frazeologizmów.</p> <p>Analizuje funkcje frazeologizmów w tekście.</p> <p>Dostrzega błędy i wyjaśnia ich mechanizm.</p> <p>Wyszukuje przekształcone frazeologizmy w tytułach prasowych.</p> <p>Redaguje tekst, używając frazeologizmów w określonym celu (stylizacja podniosła, humorystyczna).</p> <p>Konstruuje wykres ukazujący miejsce języka polskiego wobec innych języków słowiańskich.</p> <p>Wykorzystuje wiedzę z historii do ustalenia wpływu dialektów na język literacki.</p> <p>Korzysta z książek pomocniczych w celu zbadania dróg zapożyczeń.</p> <p>Odnajduje ślady dawnych procesów we współczesnej polszczyźnie.</p> <p>Ustala pierwotne znaczenia wybranych wyrazów.</p> <p>Korzysta ze słowników etymologicznych.</p> <p>Bada kilka nazw miejscowych w okolicy.</p>	<p>Definiuje pojęcia: frazeologizm, wyrażenie, zwrot, fraza, idiom, etymologia, przegłos polski, jer, wokalizacja jerów.</p> <p>Wyszukuje informacje na temat procentowego udziału słownictwa rdzennie polskiego w polszczyźnie współczesnej.</p>

2. Dwa źródła kultury europejskiej (20% czasu nauczania)

- 2.1. człowiek starożytnej Grecji i Rzymu, cnoty antyczne, humanizm i klasycyzm – poznanie samego siebie;
- 2.2. rozwój książek i czytelnictwa: religia i teatr antyczny, twórcy i odbiorcy kultury;
- 2.3. filozofia, nauka – poszukiwanie prawdy o człowieku: Sokrates, Platon, Arystoteles; sposoby życia szczęśliwego: epikureizm, stoicyzm;
- 2.4. sztuka – ideał klasycznego piękna;
- 2.5. „Biblia” – między arkadią i apokalipsą.

Planowane rezultaty

Kompetencje komunikacyjne i językowe	Kompetencje socjokulturowe
<p>Wytwory kultury jako znaki. Znak i znaczenie. Znaki kultury literackiej i znaki językowe. Interpretowanie utworu jako odkrywanie znaczeń, poziomy interpretacji a wiedza literacka i doświadczenie czytelnicze odbiorcy.</p> <p>Pojęcie epoki literackiej. Następstwo epok („sinusoida” Juliana Krzyżanowskiego), ramy czasowe epok.</p> <p>„Biblia” – nazwa, czas powstania, języki, podział, przekłady, gatunki. Księga święta.</p> <p>Starotestamentowe psalmy – czas powstania, rzekome autorstwo, gatunek, tematyka.</p> <p>Bóg wobec człowieka, człowiek wobec Boga.</p> <p>Wieloznaczność przypowieści biblijnych.</p> <p>Metaforyka „Księgi rodzaju”.</p> <p>Biblijna interpretacja problemu cierpienia i przemijania</p> <p>Trwałe wartości „Biblii”.</p> <p>Inspiracje biblijne w malarstwie i w innych sztukach.</p> <p>Kolebki cywilizacji i kultury oraz</p> <p>wspólnota doświadczeń.</p>	<p>Odróżnia znaki od ich znaczeń na wybranych przykładach (dzieło literackie, architektoniczne, malarskie).</p> <p>Potrafi wymienić kolejne epoki literackie.</p> <p>Porównuje definicje terminu „epoka literacka” z różnych słowników, analizuje relacje między pojęciami: epoka literacka, okres literacki, prąd literacki.</p> <p>Określa tematykę i charakter poznanych psalmów.</p> <p>Opisuje wizerunek Boga i postawę człowieka wobec niego w świetle psalmów.</p> <p>Zna definicję przypowieści i samodzielnie interpretuje wybraną przypowieść.</p> <p>Wykrywa głębsze sensy opisu stworzenia świata.</p> <p>Wyszukuje nawiązania do biblijnego tematu „genezie” w sztuce dawnej i współczesnej. Komentuje obraz, interpretując postawę bohatera w sytuacji próby (poza, gest, mimika).</p> <p>Analizuje zjawisko antropomorfizacji bogów.</p> <p>Wnioskuje na temat koncepcji życia i osobowości człowieka w starożytności.</p>

Kompetencje komunikacyjne i językowe	Kompetencje socjokulturowe
<p>Symboliczne treści mitów.</p> <p>Antyczne antynomie.</p> <p>Starożytne eposy.</p> <p>Świat, historia, ludzki los według Homera.</p> <p>Początki teatru i dramatu.</p> <p>Tragizm antyczny.</p> <p>Mądrość starożytnych filozofów.</p> <p>Różnorodność tematów i form liryki antycznej.</p> <p>Horacjańskie refleksje nad życiem.</p> <p>Arkadia starożytna.</p> <p>Antyk grecko – rzymski źródłem europejskiej kultury nowożytnej.</p>	<p>Analizuje i interpretuje symbolikę liczby, korzysta ze słowników.</p> <p>Zna wątki treściowe eposów.</p> <p>Charakteryzuje bohatera jako wielkiego wojownika i czulego męża;</p> <p>Wskazuje przejawy tragizmu bohatera.</p> <p>Analizuje obraz pod kątem kompozycji, kształtów i kolorystyki.</p> <p>Wymienia cechy eposu, niektóre wskazuje w tekście (np. stałe epitety, styl wysoki).</p> <p>Opisuje przeżycia bohatera, zwracając uwagę na upór w dociekaniu prawdy.</p> <p>Definiuje archetyp człowieka.</p> <p>Zna cechy budowy tragedii.</p> <p>Zna poglądy Arystotelesa i Platona na temat sztuki.</p> <p>Umie wyjaśnić zasadę „mimesis”.</p> <p>Wyjaśnia pojęcie cnoty według Sokratesa.</p> <p>Przedstawia model życia człowieka według filozofów starożytnych.</p> <p>Wyjaśnia motyw „aequamemento” i „exegi monumentum”.</p> <p>Odnajduje aluzje autobiograficzne.</p> <p>Opisuje archetypy reprezentowane przez bohaterów.</p>

3. Trwale wartości odziedziczone po epoce średniowiecza (15% czasu nauczania)

- 3.1. człowiek – istota Boża, wzorce parenetyczne;
- 3.2. filozofia - augustynizm, tomizm, franciszkanizm, mistycyzm, scholastyka;
- 3.3. sztuka, rozpoznawanie stylów: romańskiego i gotyckiego, interpretacja różnych tekstów kultury, sztuka użytkowa.

Planowane rezultaty

Kompetencje komunikacyjne i językowe	Kompetencje socjokulturowe
<p>Rozpoznawanie aktów mowy i ich intencji, sprawne wypowiedzianie się ze świadomością intencji.</p> <p>Stosowanie zabiegów perswazyjnych wraz z rozpoznawaniem ich wartości.</p> <p>Sprawne i świadome posługiwanie się różnymi odmianami polszczyzny mówionej (zwłaszcza ogólną i potoczną) w zależności od sytuacji komunikacyjnej.</p> <p>Poprawne formułowanie pytań i odpowiedzi; rozpoznawanie pytań sugestywnych, źle postawionych, podchwytliwych, retorycznych.</p> <p>Operowanie bogatym repertuarem semantycznym i frazeologicznym w rozmaitych wypowiedziach.</p> <p>Skuteczne uczestniczenie w dialogu, dyskusji i negocjacjach.</p> <p>Aktywne i krytyczne słuchanie (z empatią, ze wspomaganiami, z korygowaniem, ze sprzeciwem) wystąpień publicznych; odróżnianie faktów od opinii.</p> <p>Sprawne posługiwanie się różnymi odmianami polszczyzny w odmianie pisanej. Komponowanie dłuższych, spójnych wypowiedzi; analiza tematu, układanie planów i konspektów; nadawanie tytułów i śródtytułów.</p> <p>Przekształcanie tekstu własnego i cudzego.</p> <p>Eliminowanie niewłaściwego użycia środków powodujących niejednoznaczność wypowiedzi (homonimia, anakoluty, elipsy, paradoksy).</p> <p>Wypowiedzianie się w podstawowych formach gatunkowych: rozprawka, recenzja,</p>	<p>Potrafi umiejscowić średniowiecze w czasie.</p> <p>Rozumie symbole średniowiecza: krzyż i miecz.</p> <p>Zna cechy epoki (teocentryzm, feudalizm, hierarchia, uniwersalizm).</p> <p>Wymienia filozofów doby średniowiecza i referuje ich poglądy.</p> <p>Zna pojęcia: scholastyka, mistyka.</p> <p>Wie o anonimowości średniowiecznych twórców.</p> <p>Zna terminy: iluminacja, miniatura, alegoria, chorał gregoriański, poliptyk.</p> <p>Rozpoznaje style: romański, gotycki.</p> <p>Wskazuje cechy stylu bizantyjskiego.</p> <p>Rozumie pojęcia: asceza, asceta, legenda.</p> <p>Odnajduje w tekście elementy językowej perswazji.</p> <p>Opisuje filozoficzne i kulturowe motywacje postępowania bohatera.</p> <p>Zna dwa źródła kultury średniowiecznej.</p> <p>Rozumie pojęcie literatury parenetycznej.</p> <p>Charakteryzuje średniowieczny wzorzec rycerza.</p> <p>Zna formę gatunkową kroniki i pojęcie historiografia.</p>

Kompetencje komunikacyjne i językowe	Kompetencje socjokulturowe
<p>referat, interpretacja utworu literackiego lub fragmentu, sprawozdanie.</p> <p>Rozumienie różnych kodów w przekazach kultury masowej.</p> <p>Odróżnianie cech swoistych i rozumienie funkcji gatunków publicystycznych i popularnonaukowych, tekstów prasowych (informacja, komentarze, artykuły, reportaże, wystąpienia publiczne).</p>	<p>Charakteryzuje władców średniowiecznych.</p> <p>Charakteryzuje „Bogurodnicę” jako pieśń religijną (modlitwę) i pieśń ojczyźnianą.</p> <p>Wskazuje w utworze archaizmy i wyjaśnia je.</p> <p>Odnajduje w tekście takie środki stylistyczne, jak: antyteza, paradoks, paralelizm składniowy.</p> <p>Rozpoznaje motywy pasyjne w sztuce.</p> <p>Rozumie pojęcia: poezja maryjna, apokryf.</p> <p>Zna formę misterium.</p> <p>Charakteryzuje bohatera lirycznego.</p> <p>Określa tematykę utworu. Rozpoznaje motyw wędrowki.</p> <p>Opisuje wizję zaświatów (piekło).</p> <p>Rozumie pojęcie scen dantejskich.</p> <p>Rozumie pojęcia: eschatologia, „memento mori”.</p> <p>Operuje pojęciami: czarny humor, groteska.</p> <p>Charakteryzuje średniowieczne wyobrażenia i wizerunek tańca śmierci.</p> <p>Rozpoznaje problematykę egzystencjalną w utworze.</p> <p>Wskazuje środki poetyckiego wyrazu w utworach.</p> <p>Rozumie pojęcia: satyra, wisielczy humor.</p>

4. Humanizm renesansowy (25% czasu nauczania)

- 4.1. odrodzenie nauki i sztuki antycznej, formowanie nowej świadomości;
- 4.2. filozofia i nauka antyczna;
- 4.3. w kręgu literatury polskiego odrodzenia;
- 4.4. sztuka, cechy stylu renesansowego, wzorce antyczne.

Planowane rezultaty

Kompetencje komunikacyjne i językowe	Kompetencje socjokulturowe
<p>Rozpoznawanie aktów mowy i ich intencji (np. odróżnianie prośby od rozkazu, pytania od żądania, spostrzeganie ironii, sarkazmu, rubasności, prowokacji, aprobaty, negacji); sprawne wypowiadanie się ze świadomością intencji.</p> <p>Stosowanie zabiegów perswazyjnych wraz z rozpoznawaniem ich wartości (zwłaszcza odróżnianie szczerości od nieszczerości, prawdy od nieprawdy, podchwytności, eufemizmów, agresji, brutalności i wulgaryzmów w zachowaniach językowych).</p> <p>Sprawne i świadome posługiwanie się różnymi odmianami polszczyzny mówionej (zwłaszcza ogólną i potoczną) w zależności od sytuacji komunikacyjnej.</p> <p>Poprawne formułowanie pytań i odpowiedzi; rozpoznawanie pytań sugestywnych, źle postawionych, podchwytliwych, retorycznych.</p> <p>Operowanie bogatym repertuarem semantycznym i frazeologicznym w rozmaitych wypowiedziach.</p> <p>Skuteczne uczestniczenie w dialogu, dyskusji i negocjacjach; słuchanie wypowiedzi partnerów (dostrzeganie kontrowersji w dyskusji i negocjacjach).</p> <p>Aktywne i krytyczne słuchanie (z empatią, ze wspomaganiami, z korygowaniem, ze sprzeciwem) wystąpień publicznych; odróżnianie faktów od opinii.</p> <p>Sprawne posługiwanie się różnymi odmianami polszczyzny w odmianie pisanej (zwłaszcza ogólnej i fachowej) w zależności od sytuacji komunikacyjnej.</p>	<p>Lokalizuje epokę w czasie.</p> <p>Wymienia czynniki, które doprowadziły do przełomu renesansowego.</p> <p>Wskazuje związki myśli renesansowej z antykiem.</p> <p>Charakteryzuje humanizm renesansowy.</p> <p>Zna pojęcia: antropocentryzm, reformacja, utopia, irenizm.</p> <p>Zna nazwiska i najważniejsze poglądy myślicieli renesansu.</p> <p>Wymienia twórców sztuki renesansu i zna jej cechy (harmonia i piękno).</p> <p>Określa ich tematykę.</p> <p>Zna sonet jako gatunek liryki.</p> <p>Przedstawia problematykę noweli.</p> <p>Sporządza charakterystykę postaci.</p> <p>Zna teorię sokoła.</p> <p>Zna terminy: satyra, dialog.</p> <p>Ocenia warstwy społeczne ukazane w utworze.</p> <p>Charakteryzuje bohaterów utworu.</p> <p>Wskazuje językowe walory polemicznego stylu M. Reja.</p>

Kompetencje komunikacyjne i językowe	Kompetencje socjokulturowe
<p>Komponowanie dłuższych, spójnych wypowiedzi; analiza tematu, układanie planów i konspektów; nadawanie tytułów i śródtytułów.</p> <p>Praca redakcyjna nad tekstem własnym i cudzym, w tym z użyciem edytora tekstu: poprawianie, adiustacja, podział na części składowe (rozdziały, paragrafy, akapity), wyróżnienia w tekście.</p> <p>Przekształcanie tekstu własnego i cudzego; streszczanie, skracanie, rozwijanie, cytowanie.</p> <p>Eliminowanie niewłaściwego użycia środków powodujących niejednoznaczność wypowiedzi (homonimia, anakoluty, elipsy, paradoksy).</p> <p>Prowadzenie korespondencji, stosowanie zwrotów adresatywnych, etykiety językowej; pisanie życiorysu, listu intencyjnego i motywacyjnego.</p> <p>Wypowiadanie się w podstawowych (szkolnych) formach gatunkowych: rozprawka, recenzja, referat, interpretacja utworu literackiego lub fragmentu.</p> <p>Redaguje krótkie sprawozdanie z dyskusji.</p> <p>Rozumienie różnych kodów w przekazach kultury masowej.</p> <p>Odróżnianie cech swoistych i rozumienie funkcji gatunków publicystycznych i popularnonaukowych, tekstów prasowych (informacja, komentarze, artykuły, reportaże, wystąpienia publiczne).</p> <p>Umiejętność czytania ze zrozumieniem dzieł literackich.</p>	<p>Przedstawia ideał człowieka renesansu.</p> <p>Określa znaczenie twórczości Kochanowskiego dla literatury polskiej.</p> <p>Zna fakty z życia poety i jego utwory.</p> <p>Rozumie pojęcie „poeta doctus”.</p> <p>Definiuje pojęcia: wiersz sylabiczny, średniówka, personifikacja, elipsa.</p> <p>Zna filozofię św. Franciszka.</p> <p>Rozumie pojęcia: litania, enumeracja (wyliczenie), personifikacja, afirmacja.</p> <p>Zna założenia humanizmu i filozofię epoki renesansu.</p> <p>Analizuje tekst pieśni z podręcznika.</p> <p>Wymienia środki artystyczne występujące w wierszu.</p> <p>Zna fraszki zamieszczone w podręczniku.</p> <p>Określa charakter danego utworu i jego tematykę.</p> <p>Zna pojęcia: epigramat, aforyzm, puenta.</p> <p>Rozpoznaje formę gatunkową fraszki.</p> <p>Analizuje język fraszek (lapidarność w wyrażaniu emocji, humor, dowcip).</p> <p>Rozumie pojęcia: sielanka, idealizacja.</p> <p>Zna treść pieśni.</p> <p>Wie, jakie były założenia filozoficzne humanizmu.</p> <p>Zna pojęcia: pieśń, stoycyzm, epikureizm, hedonizm, oraz starożytną definicję cnoty.</p> <p>Ćwiczy analizę i interpretację tekstu literackiego.</p>

Kompetencje komunikacyjne i językowe	Kompetencje socjokulturowe
	<p>Rozumie zasadę złotego środka.</p> <p>Odczytuje alegorię Fortuny.</p> <p>Zna tren jako gatunek liryki.</p> <p>Analizuje i interpretuje treny zamieszczone w podręczniku.</p> <p>Określa tematykę trenów.</p> <p>Opisuje sytuację podmiotu lirycznego.</p> <p>Rozpoznaje wpływ filozofii stoickiej.</p> <p>Wskazuje środki stylistyczne (np. epitet, przerzutnia, szyk przestawny, apostrofa, pytanie retoryczne).</p>

5. Barokowe kontrasty (15% czasu nauczania)

- 5.1. kontrreformacja, odnowa katolicyzmu, absolutyzm, sarmatyzm;
- 5.2. Bóg i człowiek we wszechświecie, filozofia Kartezjusza i Pascala;
- 5.3. styl barokowy - przerost formy nad treścią, bogactwo formy.

Planowane rezultaty

Kompetencje komunikacyjne i językowe	Kompetencje socjokulturowe
<p>Rozpoznawanie aktów mowy i ich intencji, sprawne wypowiedzianie się ze świadomością intencji.</p> <p>Stosowanie zabiegów perswazyjnych wraz z rozpoznawaniem ich wartości.</p> <p>Sprawne i świadome posługiwanie się różnymi odmianami polszczyzny mówionej (zwłaszcza ogólną i potoczną) w zależności od sytuacji komunikacyjnej.</p> <p>Poprawne formułowanie pytań i odpowiedzi; rozpoznawanie pytań sugestywnych, źle postawionych, podchwytliwych, retorycznych.</p> <p>Operowanie bogatym repertuarem semantycznym i frazeologicznym w rozmaitych wypowiedziach.</p> <p>Skuteczne uczestniczenie w dialogu, dyskusji i negocjacjach.</p> <p>Aktywne i krytyczne słuchanie (z empatią, ze wspomaganiami, z korygowaniem, ze sprzeciwem) wystąpień publicznych; odróżnianie faktów od opinii.</p> <p>Sprawne posługiwanie się różnymi odmianami polszczyzny w odmianie pisanej. Komponowanie dłuższych, spójnych wypowiedzi; analiza tematu, układanie planów i konspektów; nadawanie tytułów i śródtytułów.</p> <p>Przekształcanie tekstu własnego i cudzego.</p> <p>Eliminowanie niewłaściwego użycia środków powodujących niejednoznaczność wypowiedzi (homonimia, anakoluty, elipsy, paradoksy).</p> <p>Wypowiedzianie się w podstawowych formach gatunkowych: rozprawka, recenzja,</p>	<p>Definiuje sonet jako gatunek.</p> <p>Wskazuje środki poetyckiego wyrazu (takie jak: przerzutnia, średniówka, elipsa, inwersja, antyteza, peryfrazja, paradoks, oksymoron).</p> <p>Charakteryzuje sytuację podmiotu lirycznego sonetów.</p> <p>Rozumie pojęcia: dualizm, manieryzm.</p> <p>Przedstawia treść i budowę dramatu Szekspirowskiego.</p> <p>Zna pojęcia: moralitet, interludia, „decorum”.</p> <p>Rozumie sposoby indywidualizacji języka bohaterów.</p> <p>Wyjaśnia określenie „dramat elżbietański”.</p> <p>Określa mechanizm władzy i motywy działania bohaterów.</p> <p>Rozpoznaje topos świata jako teatru („theatrum mundi”).</p> <p>Zna pochodzenie nazwy epoki i czas jej trwania.</p> <p>Wskazuje zróżnicowanie kulturowe baroku.</p> <p>Uzasadnia nazwanie baroku epoką kontrastów.</p> <p>Zna pojęcia: kontrreformacja, manieryzm, konceptyzm.</p> <p>Wymienia filozofów epoki (Kartezjusz, Pascal, Spinoza).</p> <p>Przedstawia poglądy Kartezjusza, Pascala.</p>

Kompetencje komunikacyjne i językowe	Kompetencje socjokulturowe
<p>referat, interpretacja utworu literackiego lub fragmentu, sprawozdanie.</p> <p>Rozumienie różnych kodów w przekazach kultury masowej.</p> <p>Odróżnianie cech swoistych i rozumienie funkcji gatunków publicystycznych i popularnonaukowych, tekstów prasowych (informacja, komentarze, artykuły, reportaże, wystąpienia publiczne).</p>	<p>Zna pojęcia i wyrażenia: zakład Pascala, „cogito ergo sum”, racjonalizm.</p> <p>Rozpoznaje cechy stylu poezji dworskiej.</p> <p>Zna pojęcia: koncept, paradoks, hiperbola</p> <p>Opisuje sytuację dawnej Polski.</p> <p>Sarmacka umysłowość, poczucie humoru i opis obyczajowości.</p> <p>Zna obyczaje szlacheckie.</p> <p>Omawia wizerunek Sarmaty i jego poczucie humoru.</p> <p>Dostrzega cechy stylu sarmackiego.</p> <p>Zna terminy: pamiętnik, gawęda, styl makaroniczny, barbaryzm.</p> <p>Zna komedię jako gatunek dramatu oraz rozpoznaje typy i rodzaje komizmu.</p> <p>Posługuje się pojęciami: komizm, intryga, komedia charakterów.</p> <p>Zna cechy dramatu Molierowskiego.</p> <p>Określa istotę komizmu w utworze.</p>

6. Epoka rozumu i sentymentalizmu (15% czasu nauczania)

- 6.1. konwencje literackie w oświeceniu: klasycyzm, sentymentalizm, rokoko;
- 6.2. dydaktyzm i moralizatorstwo w literaturze oświecenia;
- 6.3. utopijne wizje szczęścia;
- 6.4. patriotyzm - trudy służenia ojczyźnie, literatura i publicystyka;
- 6.5. portret młodego pokolenia w literaturze polskiej;
- 6.5. sztuka oświecenia: klasycyzm, rokoko, teatr oświeceniowy i jego znaczenie.

Planowane rezultaty

Kompetencje komunikacyjne i językowe	Kompetencje socjokulturowe
<p>Dyskutuje z motywami i tematami oświecenia w poezji współczesnej.</p> <p>Rozpoznawanie aktów mowy i ich intencji, sprawne wypowiedzanie się ze świadomością intencji.</p> <p>Stosowanie zabiegów perswazyjnych wraz z rozpoznawaniem ich wartości.</p> <p>Sprawne i świadome posługiwanie się różnymi odmianami polszczyzny mówionej (zwłaszcza ogólną i potoczną) w zależności od sytuacji komunikacyjnej.</p> <p>Poprawne formułowanie pytań i odpowiedzi; rozpoznawanie pytań sugestywnych, źle postawionych, podchwytliwych, retorycznych.</p> <p>Operowanie bogatym repertuarem semantycznym i frazeologicznym w rozmaitych wypowiedziach.</p> <p>Skuteczne uczestniczenie w dialogu, dyskusji i negocjacjach.</p> <p>Aktywne i krytyczne słuchanie (z empatią, ze wspomaganiami, z korygowaniem, ze sprzeciwem) wystąpień publicznych; odróżnianie faktów od opinii.</p> <p>Sprawne posługiwanie się różnymi odmianami polszczyzny w odmianie pisanej. Komponowanie dłuższych, spójnych wypowiedzi; analiza tematu, układanie planów i konspektów; nadawanie tytułów i śródtytułów.</p>	<p>Wyjaśnia nazwy: oświecenie, wiek rozumu, wiek filozofów, wiek światła.</p> <p>Rozróżnia filozoficzne koncepcje świata, roli człowieka i rozumu.</p> <p>Definiuje pojęcia: deizm, ateizm, racjonalizm, sentymentalizm, rokoko, liberynizm.</p> <p>Zna twórców doby oświecenia.</p> <p>Wymienia najważniejszych kompozytorów epoki.</p> <p>Omawia rolę edukacji w oświeceniu i wskazuje różne modele wychowania.</p> <p>Zna genezę i periodyzację polskiego oświecenia.</p> <p>Wymienia polskie instytucje kulturalne powstałe w oświeceniu.</p> <p>Rozróżnia podstawowe prądy literackie: klasycyzm, sentymentalizm, rokoko.</p> <p>Zna problemy podnoszone przez publicystów i Sejm Czteroletni.</p> <p>Wylicza wybitnych twórców architektury i malarstwa oraz ich dzieła.</p> <p>Identyfikuje bajkę jako gatunek literacki i rozróżnia typy bajek: narracyjną i epigramatyczną.</p>

Kompetencje komunikacyjne i językowe	Kompetencje socjokulturowe
<p>Przekształcanie tekstu własnego i cudzego.</p> <p>Eliminowanie niewłaściwego użycia środków powodujących niejednoznaczność wypowiedzi (homonimia, anakoluty, elipsy, paradoksy).</p> <p>Wypowiadanie się w podstawowych formach gatunkowych: rozprawka, recenzja, referat, interpretacja utworu literackiego lub fragmentu, sprawozdanie.</p> <p>Rozumienie różnych kodów w przekazach kultury masowej.</p> <p>Odróżnianie cech swoistych i rozumienie funkcji gatunków publicystycznych i popularnonaukowych, tekstów prasowych (informacja, komentarze, artykuły, reportaże, wystąpienia publiczne).</p>	<p>Rozpoznaje językowe bogactwo środków wyrazu.</p> <p>Wyjaśnia pojęcie alegorii.</p> <p>Wyjaśnia zasadę: uczyć, bawiąc.</p> <p>Definiuje: satyrę, ironię, dydaktyzm.</p> <p>Omawia program dydaktyczny wpisany w satyrę.</p> <p>Charakteryzuje bohaterów satyr.</p> <p>Zna cechy satyry i poematu heroikomicznego.</p> <p>Zna definicje: epopei, parodii, dydaktyzmu, satyry, poematu heroikomicznego, karykatury.</p> <p>Nazywa środki poetyckie poematu.</p> <p>Wyszukuje fragmenty, w których narrator bezpośrednio zwraca się do czytelników.</p> <p>Dostrzega wpływy sentymentalizmu w wierszu i zna jego cechy.</p> <p>Rozumie pojęcie sielanki konwencjonalnej.</p> <p>Omawia opozycje serce–rozum, natura–kultura, wieś–miasto.</p> <p>Charakteryzuje miłość sentymentalną.</p> <p>Rozumie sformułowanie „ścieżka prawdy”.</p> <p>Zna pojęcia: polemika, ironia.</p>

Klasa 11

1. Język – jaki jest, jaki był, jak się zmienia (10% czasu nauczania)

- 1.1. rozwój kultury a rozwój słownictwa;
- 1.2. sposoby wzbogacania zasobu leksykalnego: konstrukcje słotwórcze, zapożyczenia, neologizmy, neosemantyzmy, związki frazeologiczne;
- 1.3. rodzaje i historia zapożyczeń;
- 1.4. budowa gramatyczna związków frazeologicznych.

Planowane rezultaty

Kompetencje komunikacyjne i językowe	Kompetencje socjokulturowe
<p>Potrafi napisać krótki tekst, używając wyrazów typu: ojczyzna, atak, mysz, ikona w znaczeniu pierwotnym i obecnym.</p> <p>Umie przekształcić zdania z prasy tak, aby uniknąć używania konstrukcji obcych oraz stworzyć własne neologizmy.</p> <p>Potrafi uzasadnić przyczyny zapożyczeń i znaleźć w swoim słownictwie odpowiednik wyrazu zapożyczonego.</p> <p>Unika wyrazów obcych tam, gdzie istnieją ich polskie odpowiedniki.</p> <p>Potrafi zdefiniować pojęcie neosemantyzmu i zinterpretować znaczenie współczesnych neosemantyzmów, np. atak, front, złodziej.</p> <p>Umie zastąpić w treści wyraz zapożyczony rodzimym.</p> <p>Używa w wypowiedzi związków frazeologicznych i zna ich znaczenie.</p> <p>Rozróżnia typy związków frazeologicznych (łączliwe, luźne, stałe).</p> <p>Potrafi określić i poprawić błąd w związku frazeologicznym, np. cofać się do tyłu, mieć zmię w kieszeni.</p> <p>Potrafi wyjaśnić stałe związki frazeologiczne, np. puszka Pandory, krzew gorejący.</p> <p>Określa typ języka zastosowany w związkach frazeologicznych.</p>	<p>Potrafi omówić zmiany (przesunięcie, rozszerzenie, zawężenie) znaczenia niektórych wyrazów: historycznie odległych, np. miednica, ojczyzna, bielizna, pisarz, we współczesnym języku, np. atak, kampania, mysz, ikona, plik.</p> <p>Umie omówić budowę wyrazów typu: europolicja, eurowaluta, euroregion, superfilm, supergwiazda, superciężki, ekstraklasa, ekstranowoczesny.</p> <p>Rozpoznaje zapożyczenia w tekstach kultury; korzysta ze słowników; poprawnie odczytuje wyrazy zapożyczone, np. leasing, dealer, joint venture.</p> <p>Rozumie zależność języka od rzeczywistości pozajęzykowej oraz zauważa rozwój współczesnej polszczyzny, znajduje neosemantyzmy we współczesnym języku.</p> <p>Potrafi interpretować teksty literackie zawierające zmodyfikowane związki frazeologiczne.</p> <p>Umie określić rodzaj związku frazeologicznego w tekście kultury; określić poprawne lub niepoprawne związki frazeologiczne; połączyć związek frazeologiczny z odpowiednim znaczeniem.</p>

2. Romantyzm (30% czasu nauczania)

- 2.1. romantyczny światopogląd – irracjonalizm i bunt;
- 2.2. ludowość i fantastyka w literaturze romantycznej;
- 2.3. motyw miłości w literaturze romantycznej;
- 2.4. specyfika polskiego romantyzmu;
- 2.5. metamorfozy romantycznych bohaterów;
- 2.6. biografie romantycznych pisarzy a ich twórczość;
- 2.7. romantyczne gatunki literackie;
- 2.8. znaczenie liryki;
- 2.9. obecność tradycji romantycznej w kulturze współczesnej.

Planowane rezultaty

Kompetencje komunikacyjne i językowe	Kompetencje socjokulturowe
<p>Potrafi omówić wieloznaczności terminu romantyzm.</p> <p>Zna etymologię słowa romantyzm oraz funkcjonowanie określeń: romantyk i romantyczny.</p> <p>Zna środki językowe tworzące patos, wzniosłość, dynamizm, funkcje ekspresywne i impresywne tekstu.</p> <p>Zna etymologię słowa ballada.</p> <p>Umie określić rolę dialogu w balladzie i zdefiniować subiektywizm.</p> <p>Potrafi porównać fragmenty różnych przekładów ballady.</p> <p>Umie przygotować mowy obrony lub oskarżycieli korzystając z cytatów.</p> <p>Potrafi określić sytuacje komunikacyjne w tekstach.</p> <p>Analizuje środki poetyckiego obrazowania i oddziaływania, wywołanie nastroju.</p> <p>Umie analizować opisy pejzaży i nacechowanie semantyczne.</p> <p>Wskazuje środki służące budowaniu nastroju niepokoju i tajemniczości.</p>	<p>Określa źródła przełomu romantycznego.</p> <p>Umie porównać poglądy na temat sztuki romantyzmu i oświecenia.</p> <p>Czyta ze zrozumieniem teksty źródłowe, popularnonaukowe i naukowe.</p> <p>Wskazuje pierwiastki oświeceniowe i romantyczne w czytanych tekstach.</p> <p>Zna cechy gatunkowe ody.</p> <p>Potrafi scharakteryzować bohatera zbiorowego i indywidualnego oraz nakreślić portret wewnętrzny.</p> <p>Rozumie romantyczne pojmowanie miłości.</p> <p>Zna pojęcia: werteryzm, okres burzy i naporu, choroba wieku, książki zbójckie, powieść w listach.</p> <p>Potrafi zinterpretować ballady. Zna rolę i sposoby budowania fantastyki, ludowość, tajemnice natury, motyw winy i kary, odwołania do średniowiecza, historie wpisane w naturę.</p> <p>Charakteryzuje przestrzeń: realną (realia topograficzne prowincji) i</p>

Kompetencje komunikacyjne i językowe	Kompetencje socjokulturowe
<p>Bada język ballad, np.: słownictwo (prowincjonalizy), wyrażenia onomatopieczne.</p> <p>Potrafi charakteryzować język sonetów (orientalizm wyrażony w języku, rola przypisów zredagowanych przez Mickiewicza).</p> <p>Wie czym jest dziennik intymny, pamiętnik bohatera sonetów.</p> <p>Zna cechy polemiki i niejednorodność stylistyczną utworu.</p> <p>Rozpoznaje stylizację biblijną i określa jej funkcje.</p> <p>Umie wskazać indywidualizację języka i zapożyczenia z języka rosyjskiego lub poprzez język rosyjski, z języka francuskiego.</p> <p>Analizuje kształt językowy utworu: sposób prowadzenia narracji (opis, opowiadanie), dialogi.</p> <p>Dostrzega różnorodność stylistyczną: prostota, humor, patos, powaga, liryzm.</p> <p>Potrafi rozpoznać trzynastozgłoskowiec i omówić rolę powtórzeń, paralelizmów, rytmu, etc.</p> <p>Potrafi napisać: streszczenie, reportaż z pobytu w Soplicowie, plan wydarzeń, opis przeżyć wewnętrznych.</p> <p>Umie omówić cech stylu ironicznego (paradoksy, kpina, parodia). Zna pojęcia: heksametr polski, rapsod.</p> <p>Potrafi stworzyć notatki z wykorzystaniem schematów i wykresów.</p> <p>Wskazuje cechy stylu romantycznego, charakterystyczne słownictwo.</p> <p>Umie syntetyzować wiadomości: wypowiedzi komentujące, oceniające, polemiczne, przytaczanie opinii, parafrazowanie.</p> <p>Wskazuje w tekście cech danego dialektu i na ich podstawie rozpoznaje go.</p> <p>Potrafi redagować zaproszenia, życzenia stylizowane archaicznie (dla uczniów zdolnych).</p>	<p>fantastyczną.</p> <p>Określa cech ballady.</p> <p>Wskazuje synkretyzm rodzajowy w balladzie i funkcje narratora.</p> <p>Zna pojęcia: ballada, synkretyzm rodzajowy, folklor, ludowość, epistemologia.</p> <p>Zna wzorce emancypacyjne oraz wzorzec Kobiety Polki utrwalony w świadomości narodowej</p> <p>Wskazuje różne pola interpretacji: dramat narodowy (losy narodu i jego posłannictwo dziejowe) i uniwersalny (problem wolności i zniewolenia, dobra i zła), dramat polityczny i metafizyczny, dramat historyczny i misterium.</p> <p>Analizuje budowę dramatu.</p> <p>Zna cechy kompozycji (czas i miejsca akcji, fragmentaryzm, sceny realistyczne i fantastyczne, wzniosłe i komiczne, groteskowe, dzieło otwarte, synkretyzm gatunkowy i rodzajowy etc.) oraz cechy dramatu romantycznego.</p> <p>Umie wyjaśnić pojęcia: prometeizm, mesjanizm, mistycyzm, martyrologia, teodycea, dzieło otwarte, improwizacja, dramat romantyczny, prowidencjalizm.</p> <p>Wskazuje różne możliwości odczytań wierszy (np. zaduma nad losem, motyw nostalgii i tęsknoty, miłosny i duchowy ideał).</p> <p>Formułuje hipotezy interpretacyjne.</p> <p>Zna cechy charakterystyczne epepei.</p> <p>Rozpoznaje inne konwencje gatunkowe (np. poemat opisowy, gawęda, ballada).</p> <p>Analizuje fragmenty utworów, wskazując walory artystyczne tekstu oraz konteksty interpretacyjne (historyczne, genetyczne, kulturowe,</p>

Kompetencje komunikacyjne i językowe	Kompetencje socjokulturowe
<p>Zna funkcje znaków interpunkcyjnych w wierszach Norwida (zwłaszcza: pauzy, wielokropka), neologizmów, sentencji i skrzydlatych słów.</p> <p>Potrafi tworzyć komentarze do wierszy.</p>	<p>lekturowe).</p> <p>Umie wskazać tematy i zagadnienia poruszane w dygresjach (kreacja bohatera i narratora, program poetycki).</p> <p>Rozpoznaje i omawia cech poematu dygresyjnego, sposób prowadzenia narracji.</p> <p>Zna pojęcia: dygresja, oktawa, ironia, melancholia, katastrofizm oraz dwa plany dramatu – historyczny i metafizyczny (ludzki i boski- szatański).</p> <p>Potrafi nakreślić obraz i mechanizmy rewolucji.</p> <p>Potrafi odczytywać zadania stawiane poezji i poecie, stosunek do tradycji rapsodycznej Homera, odwołania do wzorów poezji tyrtejskiej.</p> <p>Umie wskazywać i interpretować motywy antyczne.</p> <p>Zna pojęcia i terminy: sestyna, autotematyzm, krytyczny patriotyzm, odpowiedzialność za słowo.</p> <p>Zna tematy poezji Norwida (w tym: jednostka i historia, artysta i dzieło).</p>

3. Zróżnicowanie polszczyzny (10% czasu nauczania)

- 3.1. społeczne i terytorialne zróżnicowanie języka - język ogólny, dialekt, gwary;
- 3.2. stylowe odmiany języka;
- 3.3. rodzaje stylów: potoczny, urzędowy, naukowy, publicystyczno-dziennikarski;
- 3.4. wulgarność w języku.

Planowane rezultaty

Kompetencje komunikacyjne i językowe	Kompetencje socjokulturowe
<p>Rozpoznaje i odróżnia poszczególne style.</p> <p>Potrafi się wypowiadać, wykorzystując różne style językowe – rozmawia, prowadzi dialog, dostosowuje wypowiedź do sytuacji, (potoczność nacechowana i nienacechowana).</p> <p>Dostrzega i posługuje się charakterystycznymi elementami stylu: skrótowość, dosadność, prostota swobodna składnia, zdania pojedyncze; równoważniki, zawiadomienia.</p> <p>Świadomie posługuje się mimiką, gestem (językiem ciała).</p> <p>Podkreśla intonacją ekspresję wypowiedzi potocznej.</p> <p>Potrafi swobodnie przechodzić z języka potocznego na język ogólny wraz ze zmianą sytuacji.</p> <p>Potrafi posługiwać się językiem popularnonaukowym.</p> <p>Stosuje słownictwo i terminologię z określonej dziedziny wiedzy, obserwuje i analizuje kompozycję tekstu popularnonaukowego i naukowego.</p> <p>Potrafi przeprowadzić wywiad, wygłosić referat, przemawiać.</p> <p>Potrafi tworzyć teksty gwarowe charakterystyczne dla jego regionu.</p> <p>Parafrazuje teksty gwarowe i przekształca na język ogólny.</p> <p>Rozumie treść tekstów urzędowych i naukowych.</p>	<p>Rozumie pojęcie gwary; odróżnia terminy: dialekt i gwara.</p> <p>Zna pojęcie dialektu.</p> <p>Wyróżnia typowe cechy poszczególnych dialektów (wielkopolskiego, małopolskiego, śląskiego, mazowieckiego, kaszubskiego).</p> <p>Zna cechy języka środowiskowego i zawodowego.</p> <p>Dostrzega specyfikę słownictwa uczniowskiego i rozumie jego znaczenie.</p> <p>Zna pojęcie socjolektu i wskazuje jego typowe cechy (ekspresywność, tajność).</p> <p>Dostrzega najważniejsze cechy języka w wypowiedziach dziecka i człowieka dorosłego.</p> <p>Potrafi gromadzić słownictwo charakterystyczne dla wybranej odmiany, np. słownictwo uczniowskie.</p> <p>Redaguje opowiadanie z dialogiem stylizowanym na język współczesnej młodzieży.</p> <p>Ma świadomość cech własnego stylu pisania.</p> <p>Zna różne definicje stylu.</p> <p>Potrafi pokazać relacje pomiędzy językiem a stylem.</p>

Kompetencje komunikacyjne i językowe	Kompetencje socjokulturowe
<p>Umie wskazać i zastosować w wypowiedzi własnej charakterystyczne elementy: formy bezosobowe, stronę bierną, ekonomiczność języka. Prowadzi zebranie, dyskusję.</p> <p>Tworzy teksty, posługując się różnymi stylami.</p> <p>Pisze teksty urzędowe z zachowaniem cech gatunku np. obwieszczenie, program, rezolucję, teksty publicystyczne, np. felieton, teksty naukowe – referat.</p>	

4. Pozytywizm (25% czasu nauczania)

- 4.1. światopogląd i specyfika polskiego pozytywizmu;
- 4.2. kierunki artystyczne – realizm i naturalizm;
- 4.3. funkcje publicystyki i nowelistyki;
- 4.4. obraz społeczeństwa w powieści dojrzałego realizmu;
- 4.5. powieść historyczna;
- 4.6. związki literatury pozytywistycznej z romantyzmem;
- 4.7. liryka czasów niepoetyckich;
- 4.8. obecność tradycji pozytywistycznej w kulturze współczesnej.

Planowane rezultaty

Kompetencje komunikacyjne i językowe	Kompetencje socjokulturowe
<p>Potrafi wyjaśnić genezę i funkcjonowanie terminu pozytywizm oraz definiować terminy ważne dla pozytywizmu.</p> <p>Umie przeprowadzać selekcję informacji.</p> <p>Potrafi tworzyć opis przeżyć wewnętrznych i streszczanie fabuły.</p> <p>Potrafi uczestniczyć w dyskusji i polemice.</p> <p>Tworzy dziennik intymny.</p> <p>Zna terminy: mowa zależna i pozornie zależna oraz ich funkcje. Rozpoznaje monolog wewnętrzny.</p> <p>Potrafi wskazać rolę czasowników i funkcje przymiotników w opisie.</p> <p>Zna pojęcie sylogizm.</p> <p>Wskazuje tezy artykułów, określa intencje wypowiedzi.</p> <p>Zna cechy stylu publicystycznego, środki stylistyczne w wypowiedzi publicystycznej oraz cechy gatunkowe felietonu.</p> <p>Potrafi tworzyć felietony.</p> <p>Zna cechy językowe narracji, np.: narratora dziecięcego; składnia, bogactwo</p>	<p>Potrafi wskazać: cechy światopoglądu pozytywistycznego (optymizm poznawczy, scjentyzm etc), związki między nauką, techniką i kulturą w II połowie XIX w.</p> <p>Zna poglądy Comte’a, Spencera, Taine’a, Milla.</p> <p>Zna pojęcia: pozytywizm, utylitaryzm, organicyzm, scjentyzm, agnostycyzm, ewolucjonizm, determinizm, kicz.</p> <p>Czyta ze zrozumieniem teksty krytyczne.</p> <p>Wskazuje cechy poetyki powieści realistycznej, sposób prowadzenia narracji.</p> <p>Zna pojęcia: mimesis, prawdopodobieństwo, iluzja rzeczywistości, powieść społeczno-obyczajowa, powieść psychologiczna, powieść społeczno-psychologiczna, powieść eksperymentalna, powieść historyczna, powieść panorama społeczna, <i>mimesis</i>, iluzja rzeczywistości, zasada prawdopodobieństwa, antyestetyzm, biologizm.</p> <p>Wskazuje elementy dwóch poetyk: naturalizmu i realizmu.</p> <p>Potrafi omówić założenia naturalizmu i ocenić ich realizację.</p>

Kompetencje komunikacyjne i językowe	Kompetencje socjokulturowe
<p>synonimów, patos i liryzm.</p> <p>Umie wskazać archaizmy fonetyczne, leksykalne, składniowe.</p> <p>Potrafi pisać polemikę i esej</p> <p>Umie wskazać abstrakcyjne słownictwo i przeźroczyść stylu.</p> <p>Potrafi określić sytuację komunikacyjną w wierszach, słownictwo miłosne, muzyczność i rytmikę.</p> <p>Zna cechy stylu realistycznego: przeźroczyść narracji, indywidualizacja języka, konkretność, obrazowość.</p> <p>Rozpoznaje stylizację środowiskową i niejednorodność stylistyczną.</p>	<p>Zna zasadę obiektywizmu, dokumentaryzm.</p> <p>Zna tematykę i poetykę powieści naturalistycznej oraz portret obyczajowo –społeczny.</p> <p>Rozpoznaje estetykę brzydoty.</p> <p>Zna termin: liryka inwokacyjna.</p> <p>Potrafi określić tematykę i rolę nowel i opowiadań– związki z programem pozytywistów i niezależność od niego.</p> <p>Analizuje kompozycję nowel (np. konstrukcja ramowa, „motyw sokoła”, inwersja czasowa, sposób prowadzenia narracji) i środków ich oddziaływania na czytelnika.</p> <p>Zna terminy: opowiadania, szkice, nowele, studium, obrazki, język ezopowy.</p> <p>Wskazuje wzorce ludowe i patriotyczne (tyrteizm) w poezji.</p> <p>Potrafi wyjaśnić ideę „ku pocrzepieniu serc” oraz formowanie i utrwalanie mitów narodowych, mitów kompensacyjnych.</p> <p>Umie wskazać cechy powieści historycznej i wzorów gatunkowych.</p> <p>Potrafi przeprowadzić interpretację wierszy, liryki refleksyjno-filozoficznej i liryki pejzażowej.</p> <p>Zna pojęcia: liryka pośrednia, wiersz sylabotoniczny, model liryki retoryczno-deklamacyjny, erotyki, liryka bezpośrednia.</p> <p>Zna konwencje liryki miłosnej oraz różnice w ujęciu tematyki miłosnej.</p> <p>Określa cechy powieści realistycznej.</p>

5. Młoda Polska (25% czasu nauczania)

- 5.1. podłoże filozoficzne epoki – dekadentyzm;
- 5.2. kierunki artystyczne – impresjonizm, symbolizm, ekspresjonizm – i ich odzwierciedlenie w liryce;
- 5.3. charakterystyka stylu artystycznego – środki stylistyczne;
- 5.4. rodzaje stylizacji językowej;
- 5.5. dramat naturalistyczny i symboliczny;
- 5.6. obraz wsi i etos inteligenta w powieści modernistycznej;
- 5.7. obecność tradycji młodopolskiej w kulturze współczesnej.

Planowane rezultaty

Kompetencje komunikacyjne i językowe	Kompetencje socjokulturowe
<p>Zna znaczenie nazw neoromantyzm, modernizm, erystyka.</p> <p>Potrafi wskazywać tezy i argumenty.</p> <p>Tworzy katalogi z wystawy sztuki symbolistów, impresjonistów, opis obrazu, komentarze i notki informacyjne.</p> <p>Zna cechy wypowiedzi programowej, stylistykę poszczególnych wypowiedzi.</p> <p>Umie wskazać funkcje i cechy stylu artystycznego, tropy i figury stylistyczne.</p> <p>Zna systemy wersyfikacyjne: sylabizm, sylabotonizm, tonizm oraz środki poetyckiego obrazowania, funkcje epitetów i figur retorycznych.</p> <p>Rozpoznaje kontrast.</p> <p>Potrafi określić typ wypowiedzi.</p> <p>Rozpoznaje pytania retoryczne i ich funkcje.</p> <p>Zna cechy filozoficznej dysputy.</p> <p>Wskazuje muzyczność wiersza: ćwiczenia w określaniu metrum wiersza, rozpoznawaniu i wskazywaniu środków fonicznych: aliteracja, instrumentacja głoskowa, onomatopeje.</p>	<p>Rozróżnia poetyckie wizerunki artysty: symbol albatrosa, bunt i poczucie jednostkowej niezależności, artyści i filistrzy.</p> <p>Zna sytuację artysty na przełomie wieków – bezimienna masowa publiczność odbiorcą sztuki, tragiczna wizja artysty, problem godności artysty, rola twórcy i sztuki.</p> <p>Wskazuje różnice w rozumieniu roli sztuki i artysty.</p> <p>Umie wskazać tezy wystąpień, zagadnienia: stosunek do pozytywizmu i romantyzmu.</p> <p>Czyta ze zrozumieniem teksty programowe.</p> <p>Zna pojęcia: „sztuka dla sztuki”, antyestetyzm, symbol, synestezja, alegoria, oniryzm</p> <p>Zna symbolistów francuskich oraz ich prowokacje tematyczne i estetyczne.</p> <p>Zna motyw „tańca śmierci” i jego reinterpretacje.</p> <p>Dostrzega muzyczność poezji.</p> <p>Rozpoznaje cechy poetyki symbolizmu (operowanie symbolem, zasada</p>

Kompetencje komunikacyjne i językowe	Kompetencje socjokulturowe
<p>Potrafi stworzyć notkę o wierszu – określić cechy jego budowy.</p> <p>Zna funkcja metafor.</p> <p>Umie przeprowadzić analizę gramatyczną wierszy.</p> <p>Wskazuje środki, którymi poeta może osiągnąć intensywność wyrazu. Zna rytmikę wiersza wolnego.</p> <p>Zna cechy stylu ekspresjonistycznego.</p> <p>Potrafi omówić zmiany (przesunięcie, rozszerzenie, zawężenie) znaczenia niektórych wyrazów:</p> <p>a) historycznie odległych, np. miednica, ojczyzna, bielizna, pisarz,</p> <p>b) we współczesnym języku, np. atak, kampania, mysz, ikona, plik.</p> <p>Umie omówić budowę wyrazów typu: europolcja, eurowaluta, euroregion, superfilm, supergwiazda, superciężki, ekstraklasa, ekstranowoczesny.</p> <p>Charakteryzuje ukształtowanie dialogów, indywidualizację języka, języki środowiskowe.</p> <p>Rozpoznaje dialog sceniczny i poetyckość diadaskaliów.</p> <p>Zna stylistykę naturalizmu (deskrypcja), fragmenty prozy poetyckiej.</p> <p>Potrafi przeprowadzić obronę i oskarżenie bohatera.</p>	<p>sugestii, pejzaż wewnętrzny, obrazowość, synestezja, muzyczność, etc.).</p> <p>Określa sytuację liryczną, motyw wolności wewnętrznej wyzwolenie wyobraźni.</p> <p>Potrafi wskazać zapowiedź surrealizmu w wierszach.</p> <p>Umie scharakteryzować postawy dekadentkie, stosunek do natury i kultury oraz wskazać przyczyny pojawiania się nastrojów dekadentkich.</p> <p>Zna pojęcia: dekadentyzm, dekadencja, fin de siècle, symbolizm nastrojowy, sposoby budowania nastroju, psychizacja krajobrazu, wiersz sylabotoniczny.</p> <p>Rozpoznaje dekadentkie nastroje i obrazy, np., motyw tułacza.</p> <p>Potrafi omówić impresjonizm i symbolizm wierszy, określić cechy poetyki.</p> <p>Zna motyw Tatr w poezji.</p> <p>Umie wyjaśnić symbolikę róży i limby oraz rozdartej sosny – tragizm bohatera.</p> <p>Zna różnice występujące pomiędzy symbolem a alegorią.</p> <p>Zna pojęcia: katastrofizm i prometejski bunt.</p> <p>Umie wskazać reminiscencje biblijne i literackie, rolę symboliki religijnej.</p> <p>Rozpoznaje cechy ekspresjonizmu.</p> <p>Zna pojęcia: wiersz wolny, ekspresjonizm, topos horacjański, franciszkanizm, klasycyzm, afirmacja życia.</p> <p>Określa rolę antytezy i oksymoronu w lirykach (widzenie świata w przeciwieństwach, dwoistość natury ludzkiej).</p> <p>Rozpoznaje etos inteligenta: służba społeczna a szczęście osobiste, idea poświęcenia dla dobra innych.</p>

Kompetencje komunikacyjne i językowe	Kompetencje socjokulturowe
	<p>Zna cechy powieści młodopolskiej (fragmentaryzm, sceniczność, różnorodność form wypowiedzi: pamiętnik, cytaty etc).</p> <p>Rozpoznaje aluzje literackie i kulturowe.</p> <p>Interpretuje dramat młodopolski (prawda i kłamstwo, szczerość, moralność mieszczańska etc.).</p> <p>Charakteryzuje sposób prowadzenia akcji.</p> <p>Rozpoznaje naturalizm i symbolizm w dramacie.</p> <p>Zna dramat obyczajowo-psychologiczny.</p> <p>Wyjaśnia zjawisko antydramatyczności tekstu.</p> <p>Potrafi wyjaśnić pojęcia: dulszczyzna, filister, kołtuneria, tragifarsa, hipokryzja.</p> <p>Zna terminy: wiejska epepeja, mitologizacja świata przedstawionego.</p> <p>Potrafi wyjaśnić wpływy różnych kierunków literackich, takich jak: naturalizm, impresjonizm, symbolizm.</p> <p>Umie wskazać sposoby i przyczyny demaskowania nowej cywilizacji: miasto maszyna, groźba automatyzmu.</p>

Klasa 12

1. Język jako zjawisko semiotyczne (10% czasu nauczania)

- 1.1. definicja języka, klasyfikacja znaków;
- 1.2. pojęcie znaku, jego funkcje i rodzaje;
- 1.3. funkcje języka;
- 1.4. w świecie kultury masowej, reklamy i Internetu.

Planowane rezultaty

Kompetencje komunikacyjne i językowe	Kompetencje socjokulturowe
<p>Potrafi zdefiniować pojęcie znaku i klasyfikować znaki.</p> <p>Potrafi scharakteryzować znak językowy i język jako system znaków.</p> <p>Potrafi wskazać funkcje tekstów językowych.</p> <p>Potrafi analizować teksty reklamowe i wskazywać na perswazyjność występującej w nich leksyki i gramatyki.</p> <p>Potrafi podać przykłady wartościowania w reklamie, zmiany znaczenia słów, łamania tabu językowego.</p> <p>Potrafi podać przykłady sloganów reklamowych i określić ich funkcje.</p> <p>Potrafi komunikować się przez Internet.</p> <p>Potrafi scharakteryzować komunikację przez Internet.</p> <p>Potrafi podać cechy języka w Internecie.</p>	<p>Potrafi podać cechy kultury masowej.</p> <p>Potrafi wyjaśnić genezę i funkcjonowanie kultury masowej.</p> <p>Umie wskazać przykłady zjawisk kultury masowej i je zanalizować.</p> <p>Potrafi interpretować reklamy jako teksty kultury masowej.</p> <p>Umie podać przykłady wpływu reklamy na zmianę obyczajów językowych i pozajęzykowych oraz jej oddziaływania na świadomość i system wartości (odwołanie do wartości utylitarnych, użytkowych, hedonistycznych i witalnych).</p> <p>Umie podać przykłady upodmiotowienia rzeczy w reklamie.</p> <p>Potrafi zdefiniować pojęcie „reklama społeczna”.</p> <p>Potrafi wskazać podobieństwa i różnice pomiędzy biblioteką i Internetem.</p> <p>Umie docierać do informacji poprzez Internet i je przetwarzać.</p>

2. Dwudziestolecie międzywojenne (30% czasu nauczania)

- 2.1. historyczny, filozoficzny i artystyczny kontekst XX-lecia;
- 2.2. ugrupowania poetyckie i ich programy;
- 2.3. klasycyzm, symbolizm, awangarda i katastrofizm w liryce;
- 2.4. powieść wobec przemian społecznych i politycznych;
- 2.4. groteska i kracjonizm w prozie i dramacie;
- 2.5. reakcja na zagrożenie totalitaryzmem.

Planowane rezultaty

Kompetencje komunikacyjne i językowe	Kompetencje socjokulturowe
<p>Potrafi posługiwać się retoryką patriotyczną.</p> <p>Potrafi wziąć udział w dyskusji i posługiwać się argumentacją logiczną, emocjonalną i rzeczową.</p> <p>Potrafi rekonstruować i komentować poglądy polityczne bohaterów wybranych powieści.</p> <p>Umie wygłaszać sądy wartościujące i oceniające.</p> <p>Potrafi analizować styl narracji powieści.</p> <p>Umie czytać ze zrozumieniem wypowiedzi programowe.</p> <p>Potrafi w wierszach skamandrytów wskazać charakterystyczne elementy języka potocznego (np. kolokwializmy, wulgaryzmy, dosadne frazeologizmy).</p> <p>Potrafi wskazać w wierszach ironię, kpinę, żart.</p> <p>Potrafi wyjaśnić termin „awangarda”, odwołując się do przykładów.</p> <p>Zna pisownię i odmianę nazwisk obcych.</p> <p>Umie interpretować wybrane metafory, oksymorony w wierszach awangardy krakowskiej.</p> <p>Potrafi przeprowadzić analizę leksykalną, frazeologiczną i składniową wierszy</p>	<p>Potrafi wypowiedzieć się na temat odzyskania niepodległości, łącząc wiedzę historyczną z wiadomościami o literaturze i kulturze.</p> <p>Potrafi skomentować dyskusję na temat roli literatury w wolnej Polsce i określić stanowisko młodych.</p> <p>Umie podać przykłady polemiki z tradycją romantyczną i fascynacji romantyzmem w poezji.</p> <p>Potrafi opowiedzieć koleje życia i przedstawić portret psychologiczny i intelektualny głównego bohatera wybranej powieści realistycznej.</p> <p>Potrafi, odwołując się do przykładów z literatury, zdefiniować pojęcia: powieść realistyczna i polityczna, społeczna i psychologiczna, interwencyjna, rozrachunkowa, powieść edukacyjna.</p> <p>Potrafi przedstawić skład grupy i główne założenia poezji skamandrytów.</p> <p>Umie wskazać cechy poezji skamandryckiej we wczesnych wierszach J. Tuwima.</p> <p>Potrafi opisać obraz życia miasta i scharakteryzować bohatera w poznanych wierszach J. Tuwima.</p> <p>Potrafi odczytać i zinterpretować motyw wiosny w poezji J. Tuwima oraz dostrzec w niej witalizm, biologizm, inspiracje naturalistyczne, protest i</p>

Kompetencje komunikacyjne i językowe	Kompetencje socjokulturowe
<p>J.Przybisia.</p> <p>Potrafi wyjaśnić postulat artystyczny awangardy „jak najmniej słów”.</p> <p>Potrafi wyjaśnić pojęcia: elipsa, wiersz wolny.</p> <p>Umie interpretować neologizmy w poezji B.Leśmiana.</p> <p>Umie wskazać cechy języka futurystów (np. prozaizmy, kolokwializmy, wulgaryzmy, neologizmy).</p> <p>Potrafi wskazać przykłady mowy pozornie zależnej.</p> <p>Potrafi wygłosić oskarżenie i obronę bohatera wybranej powieści.</p> <p>Potrafi scharakteryzować nieprzezroczysty styl narracji w powieści awangardowej.</p> <p>Potrafi rozpoznawać zabiegi parodystyczne i określić ich funkcję.</p> <p>Potrafi zdefiniować pojęcia: parodia, persyflaż, pastisz, parafraza i trawestacja.</p> <p>Potrafi interpretować tytuły wybranych powieści.</p> <p>Potrafi podać przykłady wynalazczości językowej Witkacego: nazwiska bohaterów, neologizmy.</p> <p>Potrafi rozpoznawać rodzaje stylizacji.</p> <p>Potrafi wskazać fonetyczne środki stylistyczne w wybranych wierszach.</p>	<p>kontestację, poetykę ekspresjonizmu.</p> <p>Potrafi wymienić nowe kierunki w sztuce (kubizm, futuryzm, dadaizm, nadrealizm, abstrakcjonizm) i wyjaśnić ich nazwy.</p> <p>Potrafi rozpoznać obraz namalowany w konwencji kubizmu, dadaizmu, nadrealizmu, abstrakcjonizmu.</p> <p>Potrafi określić założenia programowe awangardy krakowskiej.</p> <p>Umie wskazać nowe tematy poezji futurystycznej (np. wynalazki techniczne, kino, kultura masowa, życie codzienne).</p> <p>Potrafi omówić stosunek futurystów do tradycji.</p> <p>Potrafi scharakteryzować obraz natury w poezji B.Leśmiana, dostrzegając symboliczny charakter fantastyki i baśniowości.</p> <p>Potrafi przedstawić założenia psychoanalizy i psychologii głębi.</p> <p>Potrafi na wybranym przykładzie przedstawić cechy powieści psychologicznej.</p> <p>Potrafi podać przykłady powieści i prozy awangardowej oraz porównać powieść realistyczną i awangardową.</p> <p>Potrafi scharakteryzować bohatera powieści awangardowej.</p> <p>Potrafi zdefiniować pojęcia: groteska, kompozycja otwarta.</p> <p>Potrafi podać przykłady oniryzmu i fantastyki w prozie.</p> <p>Potrafi podać przykłady powieści-paraboli i omówić ich metaforyczny charakter.</p> <p>Potrafi wskazać źródła nastrojów katastroficznych – czynniki społeczne, polityczne, kulturowe.</p> <p>Potrafi wskazać motywy katastroficzne w poezji Cz.Miłosza i J.Czechowicza.</p>

Kompetencje komunikacyjne i językowe	Kompetencje socjokulturowe
	Potrafi wyjaśnić katastrofizm Witkacego. Potrafi podać cechy dramaturgii S.I. Witkiewicza. Potrafi wskazać tematykę antytotalitarną w wybranych utworach.

3. Literatura wobec wojny i okupacji (20% czasu nauczania)

- 3.1. poezja „apokalipsy spełnionej”;
- 3.2. obraz świata łagrów i łagrow w literaturze;
- 3.3. kryzys tradycyjnych wartości, relatywizm moralny;
- 3.4. literackie świadectwa holocaustu;
- 3.5. gatunki literatury faktu.

Planowane rezultaty

Kompetencje komunikacyjne i językowe	Kompetencje socjokulturowe
<p>Potrafi formułować wypowiedzi w imieniu własnego pokolenia.</p> <p>Umie odróżnić podmiot jednostkowy od zbiorowego.</p> <p>Potrafi opisać przeżycia pokoleniowe wyrażone w wierszach.</p> <p>Potrafi wyjaśnić pojęcia: katastrofizm generacyjny, katastrofizm historyczny.</p> <p>Potrafi opisać katastroficzne oraz apokaliptyczne obrazy i wizje.</p> <p>Potrafi omówić środki ekspresji w utworach Baczyńskiego.</p> <p>Potrafi zanalizować język narracji opowiadań Borowskiego jako środek charakterystyki człowieka zlagrowanego.</p> <p>Umie scharakteryzować i zinterpretować konstrukcję narratora.</p> <p>Potrafi zdefiniować pojęcie „opis behawioralny”.</p> <p>Potrafi podać przykłady gwary obozowej.</p> <p>Umie analizować opisy życia w łagrze.</p> <p>Umie podać przykłady słownictwa łagrowego i rusycyzmów.</p> <p>Umie podać cechy języka współczesnego reportażu.</p>	<p>Umie wytłumaczyć pojęcie Apokalipsy spełnionej.</p> <p>Umie scharakteryzować wizję natury i historii w utworach Baczyńskiego.</p> <p>Umie scharakteryzować postawę podmiotu lirycznego wiersza „Ocalony” wobec świata po katastrofie.</p> <p>Potrafi określić zadania poezji wyrażone w wierszu C. Miłosza „Campo di Fiori”.</p> <p>Potrafi omówić literackie świadectwa i analizy Holocaustu.</p> <p>Potrafi scharakteryzować mechanizmy życia obozowego (zacieranie się granicy między katem a ofiarą).</p> <p>Potrafi scharakteryzować człowieka zlagrowanego i zlagrowanego (uprzedmiotowienie).</p> <p>Umie scharakteryzować rzeczywistość obozową z perspektywy podstawowych wartości kultury europejskiej.</p> <p>Potrafi określić podstawowe podobieństwa i różnice między „Innym światem” a opowiadaniem Borowskiego.</p> <p>Potrafi przedstawić obrazy z życia getta i okoliczności jego zagłady.</p> <p>Umie określić dwie płaszczyzny czasowe utworu H. Krall „Zdążyć przed Panem Bogiem”.</p>

Kompetencje komunikacyjne i językowe	Kompetencje socjokulturowe
	<p>Potrafi wskazać w utworze cechy literatury faktu (elementy reportażu, wywiadu, studium naukowego).</p> <p>Umie zinterpretować tytuł utworu i fakty–symbole (np. Żyd na beczce).</p>

4. Literatura współczesna (30% czasu nauczania)

- 4.1. reakcja na doświadczenie totalitaryzmu- parabola i antyutopia;
- 4.2. egzystencjalizm w literaturze współczesnej;
- 4.3. różne oblicza klasycyzmu w polskiej poezji współczesnej;
- 4.4. antyestetyzm, turpizm i poezja lingwistyczna;
- 4.5. rola literatury emigracyjnej;
- 4.6. dramat współczesny - groteska i teatr absurdu;
- 4.7. postmodernizm a kultura masowa.

Planowane rezultaty

Kompetencje komunikacyjne i językowe	Kompetencje socjokulturowe
<p>Potrafi czytać ze zrozumieniem teksty filozoficzne.</p> <p>Potrafi wyjaśnić etymologię i funkcjonowanie pojęcia „totalitaryzm”.</p> <p>Potrafi wyjaśnić pojęcia: manipulacja, indoktrynacja, demagogia, uniformizacja.</p> <p>Potrafi scharakteryzować język poetycki T.Różewicza.</p> <p>Potrafi wskazać mechanizmy manipulacji i analizować teksty propagandowe i reklamowe.</p> <p>Umie podać cechy języka polityki i języka propagandy.</p> <p>Potrafi odróżnić manipulację od perswazji.</p> <p>Potrafi podać przykłady wyrazów polisemicznych i homonimów.</p> <p>Potrafi wyjaśnić przyczyny i konsekwencje niejednoznaczności wypowiedzi.</p> <p>Umie podać przykłady niejednoznaczności zamierzonej i niezamierzonej.</p> <p>Potrafi referować poglądy filozoficzne.</p> <p>Potrafi wyjaśnić pojęcia: byt w sobie, byt dla siebie, egzystencja, esencja.</p> <p>Potrafi zdefiniować pojęcia: ateista, agnostyk, ortodoksja.</p>	<p>Potrafi wyjaśnić mechanizmy powstawania państw totalitarnych.</p> <p>Potrafi podać przykłady antyutopii w literaturze.</p> <p>Potrafi omówić doświadczenie wojny w poezji T.Różewicza: porażenie wojną i zdradą kultury, bunt przeciw metaforze, uproszczenie wiersza, „poetykę ściśniętego gardła”.</p> <p>Potrafi określić cechy i tematy sztuki socrealizmu i scharakteryzować różne postawy twórców wobec doktryny.</p> <p>Potrafi omówić znaczenie przełomu roku 56 oraz literatury emigracyjnej.</p> <p>Potrafi wyjaśnić pojęcia: powieść produkcyjna, panegiryk, emigracja wewnętrzna i zewnętrzna, pokolenie pryszczatych, pokolenie 56.</p> <p>Potrafi przedstawić założenia egzystencjalizmu jako kierunku filozoficznego (poglądy M.Heideggera, J.P. Sartre’a).</p> <p>Potrafi przedstawić Syzyfa jako bohatera egzystencjalistów.</p> <p>Potrafi wyjaśnić pojęcie humanizmu heroicznego w twórczości A.Camus.</p> <p>Potrafi określić przynajmniej jeden niedosłowny sens tytułu powieści A.Camus.</p>

Kompetencje komunikacyjne i językowe	Kompetencje socjokulturowe
<p>Potrafi zdefiniować pojęcia: klasyk, klasycyzm, klasycyzy.</p> <p>Potrafi podać przykłady zabaw językiem i słowem: kalambur, anagram, paronomazja, kontaminacja.</p> <p>Potrafi omówić typy innowacji frazeologicznych w poezji i funkcjonowanie tego zjawiska w języku potocznym.</p> <p>Potrafi wskazać w utworach wyróżniki konwencji językowej nurtu lingwistycznego, m.in. zabawę słowem, wykorzystanie mowy potocznej.</p> <p>Umie scharakteryzować poetykę autora w oparciu o poznane wiersze i dostrzec jej cechy w konkretnych utworach.</p> <p>Potrafi wskazać cechy wypowiedzi lirycznych (ironia, paradoksy, dystans, powściągliwość, intelektualizm).</p> <p>Potrafi wskazać językowe sposoby demaskowania zakłamanego rzeczywistości (np. wykorzystywanie stylu publicystycznego, frazeologizmów).</p> <p>Potrafi wyjaśnić pojęcia: turpizm, antyestetyzm.</p> <p>Potrafi wyjaśnić pojęcia: postmodernizm i ponowoczesność, modernizm i nowoczesność.</p>	<p>Potrafi określić ideały etyczne Tarrou i Rieux.</p> <p>Umie scharakteryzować zachowania ludzi w sytuacjach ekstremalnych.</p> <p>Potrafi podać przykłady współczesnej poezji religijnej.</p> <p>Umie ogólnie scharakteryzować poetykę i tematykę wierszy J.Twardowskiego.</p> <p>Potrafi przedstawić okoliczności debiutu Z.Herberta.</p> <p>Potrafi scharakteryzować bohatera literackiego (pana Cogito) i jego zasady etyczne.</p> <p>Potrafi wskazać imperatywy „człowieka wyprostowanego”.</p> <p>Umie odnaleźć nawiązania do antyku w poezji współczesnej.</p> <p>Potrafi wyjaśnić pojęcie „poezja lingwistyczna”.</p> <p>Potrafi dostrzec specyfikę ujęcia rzeczywistości w wierszach M.Białoszewskiego, podać przykłady uwznioślenia codzienności.</p> <p>Potrafi scharakteryzować tematy i wątki poezji W.Szyborskiej.</p> <p>Potrafi dostrzec ironię oraz rozpoznać konteksty filozoficzne i kulturowe w tekstach poetki.</p> <p>Potrafi scharakteryzować poezję Nowej Fali, interpretując wiersze S.Barańczaka.</p> <p>Umie określić problematykę wierszy, zwracając uwagę na uwikłanie człowieka w politykę.</p> <p>Potrafi rozpoznać zjawiska turpizmu w literaturze i sztukach plastycznych.</p> <p>Potrafi podać przykłady dramatów współczesnych i wyjaśnić pojęcie „teatr absurdu”.</p> <p>Potrafi zinterpretować dramat F.Durrenmatta jako metaforę</p>

Kompetencje komunikacyjne i językowe	Kompetencje socjokulturowe
	<p>współczesności, wskazując na tragizm, komizm i groteskę.</p> <p>Potrafi opisać elementy świata przedstawionego w dramacie S.Mrożka, sygnalizując funkcję groteski.</p> <p>Umie wskazać nawiązania do tradycji literackiej (romantycznej, młodopolskiej...) i określić rolę motywu tańca.</p> <p>Potrafi omówić tendencje w filozofii, literaturze i sztuce postmodernistycznej.</p> <p>Potrafi wskazać i rozpoznać cechy literatury i sztuki postmodernistycznej.</p>

5. Współczesna polszczyzna (10% czasu nauczania)

- 4.1. języki świata;
- 4.2. tendencje rozwojowe współczesnej polszczyzny;
- 4.3. język polityki.

Planowane rezultaty

Kompetencje komunikacyjne i językowe	Kompetencje socjokulturowe
<p>Potrafi scharakteryzować tendencje rozwojowe polszczyzny.</p> <p>Potrafi podać przykłady ujednoczenia języka, ekonomizacji środków językowych, dążenia do ścisłości i precyzji, uzupełniania systemu językowego.</p> <p>Potrafi ocenić celowość przykładowych zapożyczeń zewnętrznych.</p> <p>Umie wskazać przykłady wyrazów nacechowanych ekspresywnie.</p> <p>Potrafi wymienić frazeologizmy o nacechowaniu ujemnym i eufemizmy.</p> <p>Potrafi podać przykłady sformułowań fałszujących rzeczywistość.</p> <p>Potrafi przeredagować tekst z polszczyzny potocznej na oficjalną.</p> <p>Umie wartościować wypowiedzi w kategoriach uczciwości i nieuczciwości.</p>	<p>Potrafi wymienić i scharakteryzować wspólnoty i rodziny językowe.</p> <p>Potrafi podać typologię języków i wskazać kryteria podziałów.</p> <p>Umie wytłumaczyć proces rozwoju języków etnicznych i wskazać przykłady tendencji unifikacyjnych.</p> <p>Potrafi scharakteryzować polszczyznę - jej rodowód, cechy fonetyczne i morfologiczne.</p> <p>Potrafi wskazać dziedziny, w których następują najbardziej intensywne zmiany w słownictwie.</p> <p>Umie wyjaśnić pojęcie „nowomowy”.</p> <p>Umie wyjaśnić pojęcie „manipulacji językowej”, odwołując się do przykładów.</p> <p>Potrafi sformułować refleksję na temat skutków zawłaszczania języka przez władzę.</p>

Metody oceniania osiągnięć ucznia

1. Ocena osiągnięć uczniów odbywa się zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów „O standardzie państwowym wykształcenia średniego ogólnego”, które zawiera podstawowe zasady i porządek oceniania.

2. Ocenianie

- nie może być stronnicze i subiektywne,
- musi być szczerze, życzliwe i sprawiedliwe,
- powinno umożliwiać uczniom dostrzeganie wzrostu ich osiągnięć,
- musi być zgodne z osiągnięciami zaplanowanymi w programie.

3. Ocenianie jest częścią procesu nauczania, dlatego odbywa się w ciągu całego roku szkolnego, zgodnie z przyjętymi celami, przy wykorzystaniu najwłaściwszych metod i w odpowiednim miejscu w procesie nauczania.

3.1. Forma oceniania według celów

- ocenianie diagnostyczne określa poziom gotowości uczniów do przyswojenia nowego tematu, tworzy motywującą podstawę dla aktywnej postawy uczniów, uwzględnia formy współpracy nauczyciela i ucznia, precyzuje cele i zadania nauczania;
- ocenianie cząstkowe ustala poziom osiągnięć uczniów celem ich dalszego doskonalenia, sprzyja kształtowaniu samodzielności i odpowiedzialności za osiągnięty wynik, pozwala sprawdzić, czy tok procesu nauczania jest zgodny z celem nauczania i wykorzystanymi metodami,
- ocenianie podsumowujące określa poziom przyswojenia przez uczniów wiedzy i umiejętności na końcu tematu, działu nauczania, semestru i roku szkolnego.

3.2. Formy oceniania w procesie nauczania

- ocenianie wstępne - na początku procesu nauczania, tego rodzaju ocenianie informuje o poziomie gotowości ucznia do przyswojenia nowego działu lub tematu,
- ocenianie bieżące – w toku nauki, daje szybką i motywującą informację zwrotną o poziomie przyswojenia wiedzy przez uczniów,
- ocenianie końcowe – na zakończenie tematu lub działu, świadczy o tym, czy zdobyta wiedza jest zgodna ze standardami.

3.3. Większość metod nauczania może być wykorzystana do osiągnięcia celów oceniania, ocena może być również pomocna przy organizacji pracy. Aby ocenić osiągnięcia ucznia w dłuższym okresie dynamikę samooceny ucznia i rozumienie celów nauczania uczeń lub nauczyciel może przygotować teczkę prac praktycznych, twórczych itp.

4. Przy ocenie osiągniętych wyników wykorzystuje się ocenianie zgodne z określonymi kryteriami i normami.

4.1. Ocenianie zgodne z określonymi kryteriami wykorzystuje się w końcu tematu a także w końcu semstru lub roku szkolnego.

4.2. W ocenianiu osiągniętych wyników na egzaminach zewnętrznych (państwowych) używa się oceniania normatywnego. Jego podstawą jest system, według którego osiągnięcia ocenia się w porównaniu z wcześniej określonymi poziomami oceniania.

Przegląd środków i metod nauczania wykorzystywanych przy realizacji materiału nauczania

Środki nauczania

W procesie nauczania języka polskiego i literatury polskiej wykorzystywać można następujące środki nauczania:

- wzrokowe (przedmioty naturalne, maszyny, narzędzia, preparaty, modele, obrazy ruchome i nieruchome, barwne i czarno-białe, schematy, symbole, m.in. słowa - a zatem również teksty drukowane i pisane - litery i cyfry, a ponadto diagramy itp.);
- słuchowe (płyty gramofonowe i taśmy magnetofonowe wraz z urządzeniami umożliwiającymi posługiwanie się nimi, aparaty radiowe, instrumenty muzyczne itd.);
- wzrokowo-słuchowe (aparaty telewizyjne projektory filmowe, kasety wideo itp.);
- częściowo automatyzujące proces nauczania - uczenia się (podręczniki programowe, maszyny dydaktyczne, laboratoria językowe, tzw. klasy zautomatyzowane itd.);
- mass media (środki masowej komunikacji, czyli urządzenia przekazujące określone treści (komunikaty) poprzez kontakty pośrednie. Do urządzeń tych należy zaliczyć przede wszystkim radio, film, telewizję i prasę; przekazujące komunikaty za pomocą słów, obrazów i dźwięków).

Strony internetowe

Biblioteki:

<http://www.ebib.info/biblioteki>

Wortal edukacyjny:

<http://www.literka.pl>

<http://www.profesor.pl>

<http://www.szkola.net>

<http://www.men.gov.pl>

<http://www.codn.edu.pl>

<http://www.sciaga.pl>

Metody nauczania

Wybór metod określają cele i zadania nauczania. Ważna jest różnorodność metod, która czyni proces nauczania ciekawszym dla nauczycieli i uczniów preferujących różne style uczenia się. Szczególną uwagę przywiązuję się do tych metod, które można wykorzystać w szkole średniej. Proponuje się wykorzystanie poniżej opisanych metod w procesie nauczania.

Metoda	Przebieg	Przykład
Drzewko decyzyjne	Sformułowanie problemu, który uczniowie wpisują w pień drzewa. Określenie celów i wartości najbardziej istotnych dla podejmującego decyzję; uczniowie zapisują je w koronie drzewa. Zaproponowanie jak największej liczby rozwiązań, które należy wpisać w gałęzie drzewa. Określenie pozytywnych i negatywnych skutków każdego rozwiązania z punktu widzenia stawianych celów i przyjętych wartości. Podjęcie najwłaściwszej decyzji.	Klasa 10 Przy omawianiu problemu tragizmu i wyboru tragicznego np. Antygony lub Makbeta.
Projekt	Wybór tematu. Ustalenie celów. Zaplanowanie pracy. Omówienie metod pracy, przydział zadań poszczególnym uczniom, wymienienie źródeł, które powinny zostać wykorzystane, określenie terminu realizacji, podanie kryteriów oceny projektu. Wykonanie prac. Prezentacja wyników. Omówienie i ocena projektu.	Klasa 11 Przy wprowadzeniu do epoki romantyzmu lub Młodej Polski (modernizmu).
Praca z tekstem	Nauczyciel proponuje do czytania teksty umożliwiające realizowanie zadań na lekcji i w domu. Uczniowie zapoznają się z tekstem i otrzymują konkretne polecenia z nim związane. Zgodnie z zadaniem, indywidualnie lub w grupie, analizują tekst, zadają pytania i szukają odpowiedzi na nie.	Klasa 11 Przy omawianiu arcydzieł literatury romantycznej: np. „Dziadów”, „Pana Tadeusza”.

Metoda	Przebieg	Przykład
Debata	Określenie tematu debaty. Podział uczniów na dwie grupy. Wyznaczenie czasu na przygotowanie argumentów. Prezentacja argumentów. Podsumowanie wyników debaty oraz ocena jakości i siły argumentów. Na zakończenie można przeprowadzić w formie tajnego głosowania badanie opinii uczniów na dany temat.	Klasa 10 Przy przeprowadzaniu oceny kontrowersyjnych epok (średniowiecza, oświecenia), zjawiska sarmatyzmu, itp.
Drama	Ogromną rolę w tej metodzie odgrywa właściwy wybór materiału literackiego, zgodnego z zainteresowaniami uczniów oraz zdolnościami przyswajania wrażeń i przeżyć. Rola nauczyciela powinna być "ukryta" i ograniczać się do działań organizacyjnych oraz stymulujących działalność uczniów (zamiast narzucania im reguł gry scenicznej). W związku z tym, lepsza od zapamiętywania tekstu, jest improwizacja.	Klasa 12 Przy omawianiu dramatów współczesnych, np. „Szewców”, „Tanga”.
Pogadanka	Nauczyciela rozmawia z uczniami, przy czym jest on w tej rozmowie osobą kierującą. Stawia uczniom kolejne pytania, na które otrzymuje od nich odpowiedzi.	Klasa 12 Przy omawianiu zjawisk kultury masowej, postmodernizmu, itp.